

ARXIUS EN LÍNIA: UNA REALITAT EN TRANSICIÓ CAP EL PORTAL D'ARXIUS CATALANS

Anna Magrinyà / Joan Ferrer / Erika Serna

1. Context geopolític i arxivístic de Catalunya

L'any 1985 es va aprovar la Llei 6/1985, de 26 d'abril, el primer intent de normalització del Sistema d'Arxius a Catalunya dins de l'actual període democràtic. Posteriorment, l'any 2001, es va actualitzar la normativa i s'aprovà per unanimitat la Llei 10/2001, de 13 de juliol, que ha esdevingut el referent normatiu durant els darrers anys en matèria d'arxius i gestió documental a Catalunya.

En aquest context, es dibuixa el Sistema d'Arxius de Catalunya com el conjunt d'òrgans de l'Administració i d'arxius que, amb normes i procediments, garanteixen, d'acord amb els seus valors, la gestió, la conservació, la protecció, la difusió correctes de la documentació de Catalunya, i l'accés a aquesta documentació. Formen part del Sistema d'Arxius de Catalunya els arxius a què fa referència l'article 20 de la Llei, l'òrgan del Departament de Cultura que tingui assignades les funcions (Direcció General d'Arxius, Biblioteques, Museus i Patrimoni / Subdirecció General d'Arxius i Museus), el Consell Nacional d'Arxius i la Comissió Nacional d'Accés, Avaluació i Tria Documental.

La divisió comarcal, l'organització territorial específica de Catalunya, amb una tradició històrica remarcable, ha estat el model territorial a partir del qual s'ha fet el desplegament de l'actual Sistema d'Arxius de Catalunya.

El Sistema preveu la creació sobre el territori d'un arxiu nacional, 41 arxius comarcals i arxius municipals en els municipis de més de 10.000 habitants. Òbviament, el sistema incorpora altres arxius, públics i privats, que són part fonamental del mateix i que resten expressants en l'article 20 de la Llei d'Arxius i documents.

D'esquerra a dreta l'Arxiu Nacional de Catalunya, l'Arxiu Històric de Girona, l'Arxiu Comarcal de l'Alt Empordà i l'Arxiu històric de Cardona

Els arxius públics que integren aquest sistema donen cobertura a nivell nacional, comarcal i local al patrimoni documental de Catalunya, sens perjudici d'aquelles accions dels arxius d'altres institucions, públiques o privades, com són diputacions, universitats, església, associacions, etc. sempre que compleixin amb els requisits dels Sistema d'Arxius de Catalunya i garanteixin la conservació, tractament, accés i difusió del patrimoni documental.

És en aquest context i, en concordança amb la Llei 10/2001 que fonamenta l'ús de les tecnologies en les activitats pròpies de l'arxivística moderna, que el Departament de Cultura treballa en el disseny d'un programa específic per a l'Arxiu Nacional de Catalunya i la Xarxa d'Arxius Comarcals, que permeti la descripció dels fons i documents que s'hi custodien i que disposi de funcionalitats bàsiques de gestió dels centres.

Aquesta eina, que ha anat evolucionant des dels inicis com es veurà a continuació, pot ser també un instrument susceptible de ser compartit amb altres arxius, especialment amb aquells que disposin d'una mínima estructura de recursos humans i tècnics com és el cas dels arxius municipals.

2. L'evolució del sistema informàtic dels arxius històrics de la Generalitat de Catalunya (1993-2014).

El Sistema informàtic actual de l'Arxiu Nacional de Catalunya i la Xarxa d'Arxius Comarcals es va iniciar l'any 1993, amb la constitució del primer grup de treball format per tècnics de d'ambdues institucions i del Servei d'Arxius amb l'objectiu de definir els requeriments bàsics de la futura aplicació informàtica dels arxius històrics de la Generalitat. En aquest primer grup es va creure convenient desenvolupar, a partir d'uns requeriments comuns, un aplicatiu diferent per a cadascuna de les institucions, un per l'ANC (GANC) i l'altre per la Xarxa d'Arxius Comarcals (GAC).

Durant el període 1993-2000 els dos aplicatius evolucionen per separat amb les següents característiques:

El GAC:

- S'ofereix gratuïtament als arxius de l'administració local (arxius municipals i consell comarcals) interessats en utilitzar-lo, la qual cosa permet a l'arxiu comarcal incorporar a la seva base de dades les dades descriptives dels arxius municipals i/o consells comarcals.
- L'aplicació desenvolupa un mòdul específic d'exportació i importació de dades per automatitzar la incorporació de les descripcions dels fons dels ajuntaments i consells comarcals que entren a formar part del sistema.
- El desenvolupament de l'aplicació és, però, insuficient en tant que no permet la descripció de documents amb necessitats de descripció específiques (fotografies, cartells, plànols etc.), ni tampoc associar imatges a les descripcions.
- La irrupció de la ISAD (G) fa evident encara més la obsolescència de l'aplicació.

A finals del 2000 des de la XAC es posa de manifest la necessitat d'evolucionar el programari per solventar les mancances.

El GANC:

- Durant aquests anys es desenvolupa notablement aquesta aplicació. Incorpora un mòdul per a la documentació no textual, una taula jeràrquica de termes per poder associar descriptors toponímics, onomàstics i temàtics als documents no textuais.
- Incorpora nous mòduls auxiliars per donar servei a les altres àrees de l'Arxiu: el mòdul de restauració, el de reprografia, el d'informació i referència i el del servei didàctic.
- Desenvolupa la possibilitat d'associar imatges a les descripcions de forma individual o massiva, tant de documents textuais com no textuais.
- Desenvolupa un mòdul de canvis massius per a poder fer modificacions, que afectin a un gran nombre de registres sense haver-los de modificar individualment.
- Desenvolupa un mòdul d'importació de dades externes (format d'intercanvi i SIGEDA) a fi i efecte de facilitar l'automatització dels ingressos i transferències a l'arxiu procedents de l'administració.
- Desenvolupa la fitxa de primers tractaments que facilita als arxivers l'entrada de dades a l'aplicació i la possibilitat de construir tota mena de llistes.

Des de l'ANC, amb la irrupció de la ISAD (G), es fa evident la necessitat d'implementar al programari la descripció multinivell.

Tenint en compte la demanda dels arxius comarcals per millorar l'aplicació, durant el període 2000-2005 es planteja com a sortida viable, la possibilitat d'implementar el GANC als arxius comarcals però, des de bon començament, es fan evidents les dificultats per implementar-lo directament, sense una adaptació prèvia. Es constitueix un grup de treball específic per realitzar aquesta d'adaptació format per arxivers de la Subdirecció General d'Arxius, arxivers de la Xarxa i de l'ANC.

Partint dels criteris dibuixats i definits pel grup de treball anterior, neix el Gestor Integral d'Arxius Comarcals (GIAC), fruit de l'adaptació del GANC a les necessitats dels arxius comarcals que bàsicament es fa en dos sentits; prescindint de les prestacions d'alguns dels mòduls auxiliars que no tots els arxius necessiten (restauració, reprografia, referència) i incorporant un nou nivell de descripció per poder salvar i migrar al nou aplicatiu la informació que d'aquest nivell hi havia al GAC.

Durant el període 2006-2008 s'implementa el GIAC a tots els arxius comarcals i es migren les dades dels documents textuais procedents del GAC i d'altres programaris que també s'havien utilitzat a la XAC els darrers anys. També es migren les dades dels documents fotogràfics que es trobaven allotjats en bases de dades de diferents formats. La idea és

concentrar en una única base de dades totes les descripcions dels fons i documents dels arxius de la XAC.

A finals del 2008, els arxius històrics de la Generalitat disposen de dues aplicacions semblants, amb la informació allotjada en bases de dades diferents, a les quals s'hi accedeix des d'Internet a través de dos cercadors independents, un per l'ANC i l'altre per la XAC. Encara no es poden fer cerques conjuntes dels fons i documents d'ambdues institucions.

Durant el període 2009- 2010 es fan els primers intents d'avançar cap a l'aplicació única de dues maneres. S'implementa un únic cercador per a l'ANC i la XAC i s'elabora, per encàrrec de la Subdirecció General d'Arxius, un document dels requeriments funcionals que hauria de tenir el futur programari / gestor dels arxius històrics de la Generalitat de Catalunya (juliol del 2009).

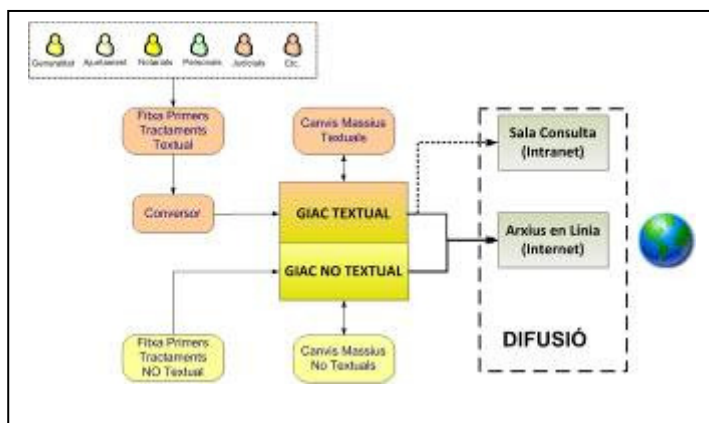
El mes de desembre del 2009 es posa en funcionament el nou cercador *Arxius en línia. Cercador dels fons i documents de l'ANC i arxius comarcals* al web d'Arxius Patrimoni.cat i al web institucional *Arxius i Gestió Documental*, que substitueix els anteriors cercadors de l'ANC i la XAC.

Aquest cercador permet accedir de forma conjunta, des d'un únic entorn web, als fons i documents que es custodien a l'Arxiu Nacional de Catalunya i als arxius comarcals. Si bé, la duplicitat de programaris es manté i des dels arxius només són visibles les dades del propi centre, el nou cercador d'Internet mostra els resultats de les cerques de manera unitària, com si es tractés de la mateixa base de dades.

El cercador *Arxius en línia* garanteix l'accés i l'ús dels documents d'arxiu a la ciutadania a més dels mateixos titulars i productors de documentació.

3. Característiques del Gestor Integral d'Arxius Comarcals (GIAC) i del cercador *Arxius en Línia*.

El GIAC (Gestor Integral d'Arxius Comarcals) és l'eina informàtica de la Xarxa d'Arxius Comarcals de la Generalitat de Catalunya que permet el control i enregistrament dels processos de gestió documental, des del moment en què la documentació ingressa al centre fins que es difon, en compliment del marc legislatiu actualment vigent.

Esquema bàsic dels mòduls de GIAC des de l'entrada de dades a la fitxa de primers tractaments fins a la seva difusió a Internet per mitjà d'*Arxius en Línia*

Sintèticament el programari permet:

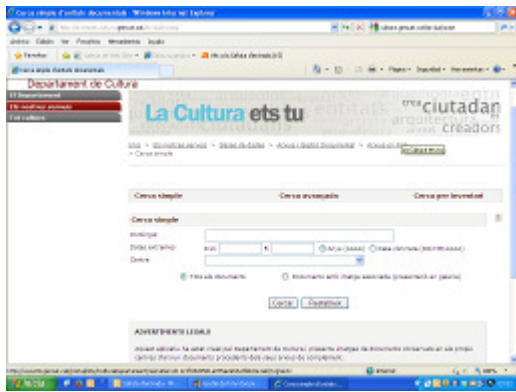
- Informar de l'ingrés, la classificació i descripció de les unitats d'instal·lació i de les unitats documentals que conformen els fons i col·leccions, seguint els criteris de la Norma de Descripció Arxivística de Catalunya (NODAC).
- Informar de la instal·lació i localització de la documentació en els dipòsits d'arxiu, el control dels usuaris i dels serveis de documentació als investigadors i a la pròpia administració, i dels préstecs als titulars dels fons.
- Difondre els fons i documents mitjançant els inventaris i catàlegs o la consulta directa de la base de dades des del mòdul de sala o a Internet a través d'*Arxius en Línia*.

Funcionalitats bàsiques:

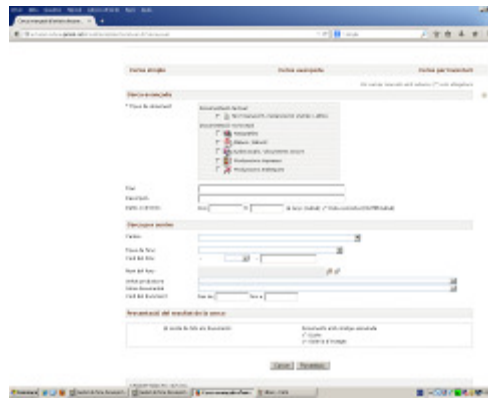
- Mòdul de descripció de la documentació textual (text manuscrit, mecanoscrit, imprès i altres). Permet gestionar ingressos de documentació i portar el registre d'ingressos i fons, així com l'elaboració de quadres de classificació i procedències i l'enregistrament i manteniment de la taula de titulars i dipositants. També permet l'associació individual i massiva d'imatges a la descripció dels documents.
- Mòdul de descripció de la documentació no textual (imatges fixes (fotografia), mapes i plànols, imatge en moviment/so, produccions impreses i produccions artístiques).
- Gestió de les altes i manteniment dels usuaris i de les consultes i préstecs de documentació.
- Pantalles de cerca sobre camps que permeten visualitzar un rang de registres per a la seva consulta o modificació.
- Llistats estàndards que es poden realitzar a partir de la cerca de fons, ingressos, quadres de classificació, quadres de procedència, unitats de catalogació i consultes a sala.
- Mòdul de canvis massius que permet fer modificacions que afectin un gran número de registres amb garanties de seguretat.
- Mòdul de importació de dades externes des d'una base de dades Acces.
- Mòdul d'exportació de dades internes de l'aplicació cap a una base de dades Acces (fitxa primers tractaments).
- Difusió de fons i documents, textuais i no textuais, mitjançant el mòdul de Sala de Consulta i accés a la imatge digitalitzada dels documents.

Funcionament del cercador

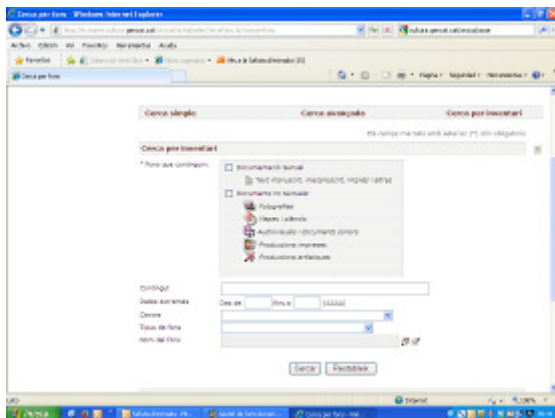
Des de l'entrada en funcionament del cercador *Arxius en Línia*, s'han fet millores, fruit de les propostes i suggeriments dels arxiviers que nodreixen la base de dades. Es poden fer tres tipus de cerques: simples, avançades i per inventaris i cadascuna de les quals permet combinacions múltiples.

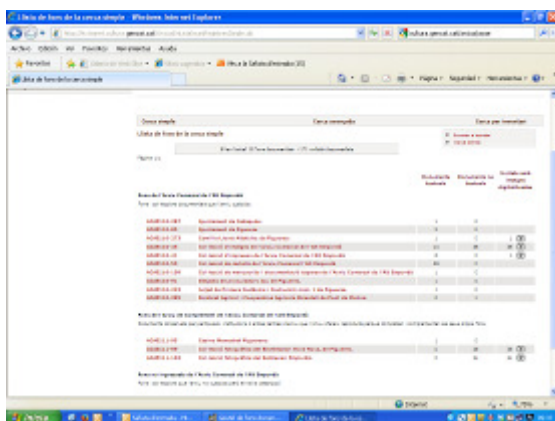
Pantalla de cerca simple

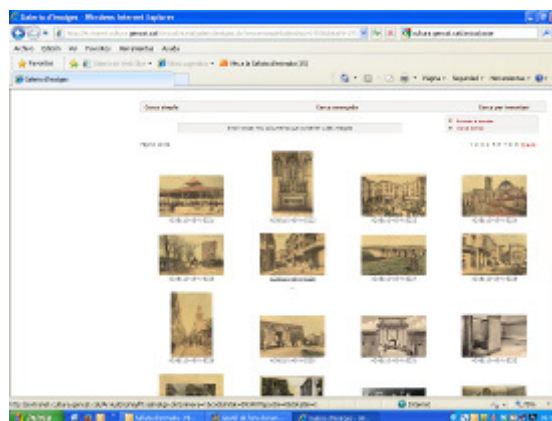
Pantalla de cerca avançada

Pantalla de cerca per inventari

Pantalla de resultat d'una cerca

Desplegament d'una cerca amb imatges

Des de la cerca simple es poden fer cerques genèriques tipus Google i, des de l'avançada, se'n poden fer de més acotades a partir d'una gran varietat de combinacions. La cerca per inventari és adient per localitzar els documents a partir del quadre de classificació. Si bé la primera pot ser útil a qualsevol tipus d'usuari, l'avançada i la cerca per inventari estan

pensades per a usuaris que coneixen els arxius i, per tant, els permet obtenir resultats més precisos.

L'usuari pot fer cerques de documents amb independència del centre on es trobin, del fons al qual pertanyin o del tipus de document de què es tracti. També pot visionar les imatges associades a les descripcions dels documents i fer reserves de documentació *on line*.

El cercador web *Arxius en Línia* presenta la informació dels fons tenint en compte els principis de la descripció multinivell. El concepte sobre el qual s'organitza la cerca i la recuperació de la informació és el fons documental. Cada fons inclou la descripció de tots els documents que el formen, independentment de la seva naturalesa textual o no textual. Així, l'usuari pot consultar, en el mateix instrument de descripció, els documents textuais, les fotografies, cartells, mapes, plànols, produccions artístiques o documents audiovisuals i sons que formen part d'un mateix fons.

El cercador *Arxius en línia* garanteix l'accés i l'ús dels documents d'arxiu a la ciutadania a més dels mateixos titulars i productors de documentació.

4. Anàlisi estadístic del sistema informàtic GANC/GIAC i 'Arxius en Línia'.

En l'actualitat, Arxius en Línia incorpora dades de l'Arxiu Nacional de Catalunya, trenta cinc arxius comarcals, Dipòsit d'Arxius de Cervera i la majoria d'ajuntaments capital de comarca que apliquen el model de cogestió amb el Departament de Cultura. En total, el gener de 2014, el sistema comptava amb 5.446 fons i 3,5 milions d'unitats de descripció.

Un element clau del sistema de difusió és proporcionar als ciutadans informació sobre els fons que estan dipositats en els arxius i facilitar progressivament l'accés als nivells inferior de descripció. L'any 2013, es van efectuar més de 100.000 consultes a Arxius en Línia.

Hi ha 2 nivells de dades sobre el programari que es poden explotar

- Les que permeten analitzar l'evolució de les dades enregistrades a les aplicacions de l'ANC (GANC) i dels arxius comarcals (GIAC).
- Les que permeten analitzar l'evolució de les dades enregistrades al GANC i al GIAC que es mostren a Internet.

GANC / GIAC (Producció)	2009	2010	2011	2012	2013
Fons documentals	3.711	4.309	4.472	5.296	5.446
Unitats descripció	2.558.138	2.843.291	2.958.487	3.341.032	3.483.052
Imatges associades	379.409	567.241	891.226	1.498.258	2.455.863

Evolució durant el període 2009-2013 del nombre de registres de les aplicacions de l'ANC (GANC) i de la XAC (GIAC).

A la taula anterior, s'observa com els fons descrits s'han incrementat en un 32% en els darrers 4 anys i també com el nombre d'unitats de descripció s'ha multiplicat per sis.

Dels 5.446 fons que hi havia descrits el 2013, són accessibles a Internet 4.102 fons i també el 77% de les imatges. En 4 anys s'han duplicat els registres consultables per Internet.

La distribució d'aquest volum de documentació en el territori és irregular, ja que alguns arxius comarcals encara tenen poca informació enregistrada a l'aplicació. L'ANC mostra *on line* la descripció de **703** fons que contenen **525.718** unitats documentals i **589.245** imatges associades. En l'àmbit comarcal (en molts casos es sumen els fons de l'arxiu comarcal i de l'arxiu municipal que apliquen el model de cogestió), s'ha multiplicat per deu el nombre de consultes anuals des que va començar a funcionar aquest cercador.

A partir del 2013, any a partir del qual es disposen d'estadístiques globals de consultes, es constata que les xifres són importants i van *in crescendo*. Així, al llarg de l'any 2013 es van fer des d'*Arxius en Línia*, 109.918 consultes als fons i documents de la XAC, de les quals 82.830 eren a unitats textuais (101.943 imatges descarregades) i 142.833 eren consultes a unitats no textuais (127.567 imatges descarregades). Les consultes a l'ANC van suposar el 50% de les consultes totals dels fons i el 36% de les consultes d'unitats textuais i el 75% de les consultes d'unitats no textuais.

Com a dada interessant, es destaca que el nombre de documents descrits anteriors al segle XV suma prop de 29.000 documents dels quals, el 75% tenen imatges associades.

Al llarg del 2014, el nombre de consultes als fons ha anat augmentant progressivament en relació al 2013. Així, durant els cinc primers mesos de l'any l'increment ha estat del 24%. El nombre de consultes a unitats textuais amb descàrrega d'imatges ha tingut en relació al 2013 un augment del 42'5% (amb una mitjana mensual de 9.200 consultes de la XAC i 4.000 consultes de l'ANC). Les consultes a les unitat no textuais amb descàrrega d'imatges representen una mitjana mensual de 8.400 descàrregues de l'ANC i 2.600 descàrregues de la XAC.

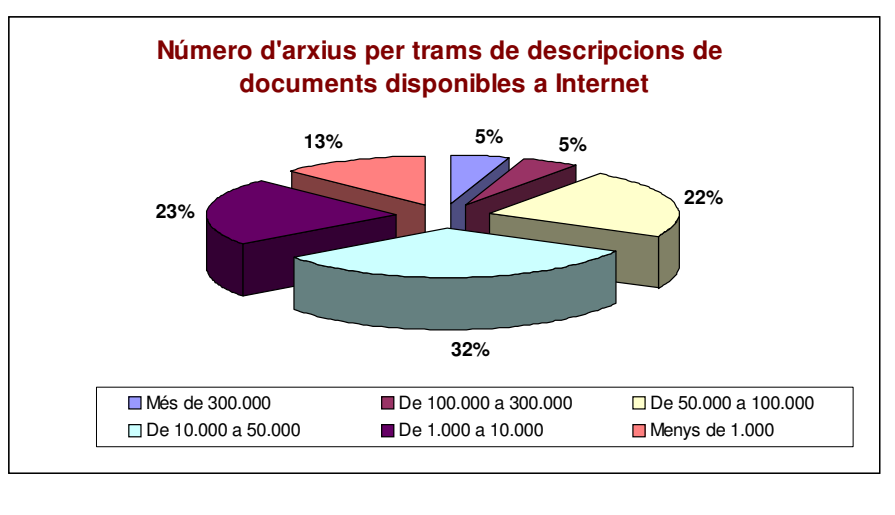
Tot seguit es relaciona en una taula l'extracció de dades del mòdul d'estadístiques del GANC i del GIAC, efectuada el mes d'agost de 2014, de la informació que es mostra a Arxius en Línia.

Arxiu	Fons	Unitats de descripció (registres)	Imatges associades
Arxiu Nacional de Catalunya	703	525.718	589.245
Arxiu Comarcal Alt Empordà	317	136.057	176.942
Arxiu Històric de Girona	279	327.790	112.518
Arxiu Comarcal Vallès Occidental	198	6.596	14.042
Arxiu Històric de Lleida	193	63.981	31.584
Arxiu Comarcal del Bages	179	5.818	1.458
Arxiu Comarcal de la Noguera	173	50.036	134.938
Arxiu Històric de Lleida	145	28.620	75.083
Arxiu Comarcal del Baix Llobregat	137	129.233	45.757
Archiu Generau d'Aran	133	39.191	33.372

Arxiu Comarcal Pallars Sobirà	132	83.752	73.870
Arxiu Comarcal de l'Anoia	128	81.739	198.297

Font: mòdul d'estadístiques del GANC i del GIAC (consulta: agost 2014)

Aquesta taula mostra els dotze arxius que tenen el major nombre de fons descrits, ordenats de major a menor. Si valorem la disponibilitat de registres accessibles on line, ja siguin descripcions de fons o documents, les dades permeten algunes reflexions.

Font: mòdul d'estadístiques del GANC i GIAC de la informació que es mostra a Arxius en Línia (consulta: agost 2014).

Del gràfic anterior, s'observa que, d'un total de quaranta arxius (s'inclouen l'ANC, la Xarxa d'Arxius Comarcals i el Dipòsit d'Arxius de Cervera), n'hi ha tretze que se situen en el tram superior (+ de 50.000 registres) i vint-i-set en el tram inferior (- de 50.000 registres). No obstant, en aquesta franja baixa consten arxius de recent creació que encara tenen molts fons pendents d'ingressar i/o de descriure i, per tant, encara no estan en situació de posar-los a Internet. Així, si descartem aquests arxius, la mitjana de registres disponibles a Internet és d'uns 60.000 registres per arxiu.

A continuació es mostra la mateixa taula però, en aquest cas, ordenada segons el nombre d'unitats de descripció:

Arxiu	Fons	Unitats de descripció (registres)	Imatges associades
Arxiu Nacional de Catalunya	703	525.718	589.245
Arxiu Històric de Girona	279	327.790	112.518
Arxiu Comarcal Alt Empordà	317	136.057	176.942
Arxiu Comarcal del Baix Llobregat	137	129.233	45.757
Dipòsit d'Arxius de Cervera	3	91.057	0
Arxiu Comarcal Pallars Sobirà	132	83.752	73.870
Arxiu Comarcal de l'Anoia	128	81.739	198.297
Arxiu Comarcal del Baix Camp	87	77.000	41.790
Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà	91	75.285	116.791

Arxiu Comarcal de l'Alt Penedès	88	73.713	16.766
---------------------------------	----	--------	--------

Font: mòdul d'estadístiques del GANC i GIAC de la informació que es mostra a Arxius en Línia (consulta: agost 2014)

5. El sistema informàtic dels arxius històrics de la Generalitat de Catalunya: una eina per compartir.

Una vegada exposats els precedents, les funcionalitats i les estadístiques d'ús del programari de la XAC i del cercador *Arxius en Línia*, és convenient definir i planificar les línies bàsiques de l'evolució de l'eina. Amb altres paraules, més que definir què es vol que esdevingui *Arxius en Línia*, es considera important incidir en les necessitats actuals dels usuaris i preveure'n, en la mesura de les possibilitats, les futures, per tal d'encaminar aquesta evolució de l'eina cap a la resolució de les múltiples i diverses necessitats d'informació de la població, tot adaptant la interfície a les habituds i models d'una societat en contínua mutació tecnològica.

La definició de l'estratègia de treball, però, no pot menystenir la legislació vigent sobre arxius i documents, el posicionament que atorga als centres d'arxiu, el rol competencial assignat al Sistema d'Arxius de Catalunya (SAC) i l'esquema funcional derivat, així com la diversitat d'aspectes col·laterals que afecten a la difusió dels documents conservats en ells, en especial a les qüestions sobre el seu accés. Més enllà d'això, és essencial impulsar *Arxius en Línia* perquè pugui esdevenir un referent per a la recerca sobre fons d'arxius catalans, potser no l'únic, però sí que el tecnològicament més robust, que pugui vehicular els centres que, per sí mateixos, o bé es troben orfes a la xarxa, o bé les institucions responsables no disposen dels recursos necessaris per «girar la clau» cap a l'obertura universal dels seus fons.

És cert que la diversitat d'arxius a Catalunya (públics, privats, de llarga tradició, amb pocs fons, amb quilometres de documentació) fa molt difícil la homogeneïtzació de les eines de suport a la difusió; tanmateix, cal promoure i incidir, si més no des dels centres d'arxiu públics, en l'aplicació i ús de les guies de normalització bàsiques per tal d'aconseguir uns estàndards mitjans —o totals— d'harmonització de les eines tecnològiques vinculades a la gestió dels arxius. Compartir i oferir els recursos ja implementats, o en procés, és una política que, des de la direcció del SAC com a principal impulsor del sistema, ha d'integrar-se en la planificació de les línies de treball. I, com exemple en ple funcionament, amb un elevat grau de satisfacció i resultats gens menyspreables, és l'ús de dos productes destacats:

- El gestor de premsa històrica local i comarcal «XAC premsa» que actualment compta amb més de 820.000 pàgines digitalitzades, amb les corresponents metadades i oferint una cerca per text lliure a través de la funcionalitat OCR. Aquesta plataforma es nodreix de capçaleres de premsa provinents d'arxius comarcals i històrics, a més d'alguns arxius municipals que, aprofitant el recurs, s'han incorporat a l'aplicatiu i faciliten l'accés a la informació als ciutadans sens perdre la identitat dels respectius centres.
- Programa de Gestió Oberta d'Arxius Locals (GOAL), una eina informàtica corporativa desenvolupada i proveïda per la Subdirecció General d'Arxius i Museus del Departament de Cultura, destinada a la gestió de la documentació en fase administrativa dels ajuntaments de fins a 10.000 habitants (i potencialment usable

per ajuntaments més en coordinació amb els respectius arxius municipals) amb l'objectiu de donar suport a les tasques de tramitació i d'arxiu de gestió.

La situació actual, on els recursos disponibles impedeixen, en la gran majoria d'organismes públics o privats, la definició i implantació de sistemes automatitzats de gestió integral d'arxius *ad hoc*, l'acció de la direcció del SAC és essencial per evitar la pèrdua de posicionament dels arxius catalans en l'univers global de les eines de suport a la recerca, proporcionant l'acompanyament necessari en la presa de decisions dels organismes, aglutinant iniciatives i donant resposta a les necessitats dels centres més dèbils, sotmesos al risc d'una probable exclusió tecnològica.

És una evidència que els recursos i les habilitats del públic dels arxius —la ciutadania a qui es serveix—, en general, estan en contínua evolució; fàcilment es pot detectar que el servei d'atenció «tradicional», tot i ser encara el tipus més visible, és superat, quant al volum i incidència en la recerca, pels indicadors d'accés a la informació per mitjans telemàtics. Els responsables dels centres, sobretot aquells amb una forta presència a la xarxa, veuen, cada dia més, com les versions digitals dels documents nodreixen estudis, xerrades, publicacions i tot tipus de «productes» elaborats amb fons documentals dels arxius sense que, ni tan sols, s'hagi produït l'«enyorada» interacció entre el professional dels arxius i els «seus» usuaris. I això, que *a priori* sembla positiu, sempre i quan es pugui traçar aquesta activitat, esdevé un repte majúscul si es persegueix l'èxit de les eines d'interacció amb els usuaris, com són, essencialment, els catàlegs i inventaris en línia i els motors interns d'interrogació i de recuperació de la informació.

És la voluntat del Departament de Cultura que la interfície *Arxius en Línia*, i les eines que l'alimenten, assumeixi el repte que planteja aquesta nova conjuntura del panorama arxivístic del país, tot representant el rol que li correspon que deriva de la llei d'arxius i documents. En aquesta línia s'interpreten els primers exemples d'obertura d'aquestes eines cap a centres d'arxiu de fora de l'àmbit estricte de la Generalitat de Catalunya i, fins i tot, d'importants arxius de titularitat privada, tot i respectant la identitat particular de cadascun d'ells.

La seva incorporació a *Arxius en Línia*, com a portal de referència del país, multiplica la capacitat de recerca dels usuaris, alhora que, compartint els recursos, s'optimitzen els que disposen aquestes institucions. La possibilitat que, des d'un sol lloc, hom pugui interrogar diversos centres més enllà dels que, tal i com ja passa avui amb els que constitueixen la Xarxa d'Arxius Comarcals (XAC), els Històrics Provincials i l'Arxiu Nacional de Catalunya (ANC), és una oportunitat, i una necessitat, que la direcció del SAC no vol defugir.

Pla Pilot 'Arxius en Línia' als arxius municipals

La direcció del SAC promou els aplicatius adaptats a les necessitats individuals de certs organismes, adreçats principalment als ajuntaments amb poc o mitjà volum documental que, alhora, s'integren perfectament a l'engranatge corporatiu que es promou. Així, la Subdirecció General d'Arxius i Museus ha iniciat un pla pilot per implantar el Gestor Integral dels Arxius Comarcals (GIAC) i el seu cercador *Arxius en Línia* en vuit arxius municipals. En aquests moments, el procés es troba en la fase inicial d'implantació. Aquesta línia de col·laboració assoleix un grau elevat d'acceptació perquè, a més de proporcionar una solució a les necessitats d'aquests organismes —s'ofereix un programari de gestió, descripció i difusió per Internet de forma gratuïta, amb formació i suport informàtic incorporats—, permet la gestió interna dels fons municipals d'una forma independent per a cada arxiu i, sobretot, un portal únic i de referència de difusió dels continguts documentals d'aquests centres. Alhora,

la iniciativa incideix en certs aspectes de normalització descriptiva dels fons documentals i proporciona eines i models de suport i col·laboració entre els centres incorporats.

Eixos essencials del projecte:

- Es tracta d'un projecte impulsat pel Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya per facilitar i millorar l'accés públic a la documentació dels arxius de Catalunya.
- S'ofereix un programari de gestió, descripció i difusió per Internet de forma gratuïta.
- És un gestor intern, independent per a cada arxiu, i un portal únic de difusió dels continguts dels fons i documents d'aquests centres.

Objectius:

- Descriure i difondre el patrimoni documental català.
- Fomentar l'accés a la informació de la documentació a través de la tecnologia disponible.
- Promoure polítiques de col·laboració entre administracions en la descripció i difusió del patrimoni documental català.
- Donar globalitat a la informació i al coneixement, posant a l'abast del ciutadà un nombre major de fons i documents.
- Facilitar als usuaris un únic punt d'accés a la documentació dels arxius que hi participin.

Aquest projecte coincideix amb alguns dels objectius del Departament de Cultura de promoure la descripció i difusió del patrimoni documental català, de foment de l'accés a la informació i de promoció de les polítiques de col·laboració entre organismes públics.

6. Conclusions

El programari GANC/GIAC té una dilatada trajectòria des de l'any 1993 i representa la suma dels esforços de molts arxivers/es i informàtics, per assolir una eina que garanteixi la gestió i difusió dels fons i documents de l'ANC i de la XAC d'una manera àgil i eficaç.

Actualment, un dels nous reptes que s'està plantejant la Subdirecció General d'Arxius i Museus del Departament de Cultura, com a òrgan director del Sistema d'Arxius de Catalunya, és la necessitat de planificar i desenvolupar, en un futur no gaire llunyà, un portal d'arxius catalans que pugui donar resposta a les necessitats reals dels usuaris i que compleixi amb uns estàndards de qualitat.

Mentre es dissenya i planifica aquest portal d'arxius, la SGAiM facilita a aquelles institucions que no disposin d'un sistema d'informació mínimament estructurat i que no hagin desenvolupat un programari informàtic propi, la possibilitat d'utilitzar el Gestor Integral d'Arxius Comarcals (GIAC) i el seu cercador a Internet *Arxius en Línia*.

La seva incorporació a *Arxius en Línia*, com a portal de referència del país, multiplica la capacitat de recerca dels usuaris, alhora que s'optimitzen els recursos de què disposen aquestes institucions. La possibilitat que des d'un sol lloc es pugui interrogar diversos centres més enllà dels que ja hi ha (la Xarxa d'Arxius Comarcals, els Històrics Provincials i l'Arxiu Nacional de Catalunya) és una necessitat que la direcció del SAC no vol defugir.

La situació econòmica actual ha permès, de moment, incorporar al projecte només vuit arxius municipals (en un pla pilot). Però la SGAiM es planteja, a mig termini, integrar altres arxius, sempre que les seves possibilitats li ho permetin.

Aquesta nova línia de treball comporta, entre altres coses, resoldre un seguit de qüestions de caire organitzatiu, jurídic i econòmic. És en aquesta fase inicial del pla pilot que s'estan fixant les pautes per a resoldre-les.

Finalment, cal remarcar la importància que les institucions s'impliquin en el projecte, dotant-lo dels recursos econòmics necessaris perquè es pugui desenvolupar. Només així es podrà garantir la viabilitat d'un portal d'arxius catalans que permeti, de manera unificada, l'accés als seus fons i documents.